

ZAKON O ZAŠTITI GRAĐANA SAVEZNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE NA RADU U INOSTRANSTVU

("Sl. list SRJ", br. 24/98 i "Sl. glasnik RS", br. 101/2005 - dr. zakon i
36/2009 - dr. zakon)

Član 1

Ovim zakonom uređuju se: zaštita građana Savezne Republike Jugoslavije na radu u inostranstvu (u daljem tekstu: građani) u postupku zapošljavanja kod inostranih poslodavaca i prilikom povratka u Saveznu Republiku Jugoslaviju; obaveze preduzeća, drugog pravnog lica i preduzetnika (u daljem tekstu: jugoslovenski poslodavac) u vezi sa upućivanjem zaposlenih na privremeni rad u inostranstvo radi obavljanja privrednih i drugih delatnosti i uzajamna prava i obaveze jugoslovenskih poslodavaca i zaposlenih za vreme boravka i rada u inostranstvu; postupak i uslovi za upućivanje građana u inostranstvo po osnovu međunarodne naučne, tehničke i prosvetno-kulturne saradnje; vidovi i način zaštite prava i interesa građana na radu u inostranstvu i članova njihovih porodica i nadležnosti organa i organizacija koji obavljaju poslove u vezi sa zaštitom građana na radu u inostranstvu i povratkom iz inostranstva.

Član 2**

Zaštita građana koji se zapošljavaju kod inostranog poslodavca ili ih upućuje u inostranstvo jugoslovenski poslodavac radi obavljanja privrednih i drugih delatnosti i zaštita članova njihovih porodica ostvaruje se na osnovu ovog zakona, međunarodnih ugovora o zapošljavanju, socijalnom osiguranju, migracijama i o naučnoj, tehničkoj i prosvetno-kulturnoj i drugoj saradnji i drugih ugovora o zapošljavanju i socijalnom osiguranju.

Član 3**

Zaštita građana na radu kod inostranog poslodavca, u smislu ovog zakona, obuhvata: najmanje jednak tretman u pogledu uslova rada, zaštite na radu, zarada i prava po osnovu rada sa državljanima države zaposlenja, obezbeđivanje dozvola za rad i boravak; zdravstveno osiguranje i zdravstvenu zaštitu; penzijsko i invalidsko osiguranje i prava iz osiguranja o zaštiti porodice; osiguranje za slučaj nezaposlenosti i informisanje o mogućnostima i načinu ostvarivanja drugih ekonomsko-socijalnih, kulturnih, građanskih i političkih prava.

Zaštitu građana pri odlasku na rad u inostranstvo i pri povratku obezbeđuju i sprovede nadležni organi i organizacije, a za vreme rada i boravka u inostranstvu diplomatska, odnosno konzularna predstavništva Savezne Republike Jugoslavije.

Član 4**

Poslove u vezi sa zaštitom i zapošljavanjem građana pri odlasku, za vreme rada, boravka i pri povratku sa rada u inostranstvu obavljaju zakonom određeni organi i organizacije.

Član 5**

Zaštita u postupku zapošljavanja kod inostranog poslodavca ostvaruje se u skladu sa članom 2. ovog zakona i ponudom za zapošljavanje kod inostranog poslodavca.

Ponude za zapošljavanje kod inostranih poslodavaca prima, objavljuje i realizuje savezni organ, odnosno savezna organizacija nadležna za tržište rada i migracije (u daljem tekstu: nadležni savezni organ, odnosno savezna organizacija).

Ponuda za zapošljavanje građana kod inostranog poslodavca može se objaviti u sredstvima javnog informisanja, po pribavljenoj saglasnosti nadležnog saveznog organa, odnosno savezne organizacije iz stava 2. ovog člana.

Član 6**

Građaninu se može posredovati pri zapošljavanju kod inostranog poslodavca ako ne postoje zakonske smetnje za odlazak u inostranstvo.

Građaninu se ne može posredovati radi zapošljavanja kod inostranog poslodavca ako mu saglasno zakonu i međunarodnom ugovoru, odnosno drugom ugovoru o zapošljavanju, nije obezbeđena zaštita iz člana 3. ovog zakona.

Član 7**

Građanin koji želi da se zaposli kod inostranog poslodavca, uz prijavu za posredovanje u zapošljavanju podnosi i dokaze da ne postoje smetnje iz člana 6. stav 1. ovog zakona.

Član 8**

Građanin koji prihvati zaposlenje potpisuje sa inostranim poslodavcem ugovor o radu pre odlaska na rad u inostranstvo.

Nadležni savezni organ, odnosno savezna organizacija, obezbeđuje građaninu, po potpisivanju ugovora iz stava 1. ovog člana, dokumenta potrebna za odlazak na rad kod inostranog poslodavca i neophodne dozvole za ulazak, rad i boravak u zemlji zaposlenja.

Član 9**

Nadležni savezni organ, odnosno savezna organizacija informiše građane o mogućnostima i uslovima za zapošljavanje u Saveznoj Republici Jugoslaviji, stručnom osposobljavanju i prekvalifikaciji radi povratka i uslovima pod kojima država zaposlenja ili međunarodne organizacije i fondovi učestvuju u stvaranju finansijskih, materijalnih i drugih uslova za zapošljavanje građana koji se vraćaju sa rada iz inostranstva.

Član 10**

Nadležni savezni organ, odnosno savezna organizacija obezbediće, u skladu s međunarodnim ugovorima, odnosno drugim ugovorima o zapošljavanju da inostrani poslodavac ili nadležni inostrani organ izda građaninu odgovarajuću ispravu o vremenu provedenom na radu na određenim poslovima i stečenoj kvalifikaciji, odnosno stručnoj osposobljenosti.

Član 11

Građanin zaposlen u državi s kojom nije zaključen međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju obavezno se osigurava u Saveznoj Republici Jugoslaviji na zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje, kao i osiguranje za slučaj nezaposlenosti ako za to vreme nije obavezno osiguran kod stranog nosioca osiguranja, ili ako on, odnosno članovi njegove porodice ta prava, prema propisima odnosne države, ne mogu ostvariti ili koristiti van teritorije te države.

Odredba stava 1. ovog člana primenjuje se i kad međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju s državom u kojoj je građanin zaposlen nije obezbeđena zdravstvena zaštita članova njegove porodice koji žive u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Član 12

Zaposleni koje na privremeni rad u inostranstvo upućuje jugoslovenski poslodavac uživaju zaštitu u slučajevima:

- 1) izvođenja investicionih i drugih radova i pružanja usluga;
- 2) zapošljavanja u poslovnim jedinicama preduzeća koje osniva jugoslovenski poslodavac;
- 3) stručnog osposobljavanja i usavršavanja.

Upućivanje zaposlenih na privremeni rad u inostranstvo po osnovima iz stava 1. ovog člana uređuje se ugovorom o poslovnoj saradnji između jugoslovenskog poslodavca i stranog lica.

Član 13

Jugoslovenski poslodavac ne može ugovorom zaključenim sa stranim licem predvideti ustupanje zaposlenih tom ili nekom drugom stranom licu.

Član 14

Zaposleni koje jugoslovenski poslodavac upućuje na privremeni rad u inostranstvo po osnovima iz člana 12. stav 1. ovog zakona imaju ista prava, obaveze i odgovornosti kao i zaposleni kod tog poslodavca u zemlji.

Zaposleni iz stava 1. ovog člana imaju prava i na:

1) smeštaj i ishranu po standardima važećim u državi u kojoj se izvode radovi, odnosno u skladu sa uslovima smeštaja i ishrane utvrđenim kolektivnim ugovorom;

2) zaštitu na radu u skladu sa jugoslovenskim propisima koja ne može biti manja od zaštite koja je obezbeđena propisima države u kojoj se izvode radovi.

Član 15

Jugoslovenski poslodavac je dužan da svojim opštim aktom, u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom, utvrdi:

1) uslove pod kojima se, izuzetno, na privremeni rad u inostranstvo može uputiti zaposleni koji radni odnos zasniva na određeno vreme, kao i uslove za zasnivanje radnog odnosa s jugoslovenskim državljaninom koji boravi u inostranstvu, odnosno u državi u kojoj se radovi izvode;

2) slučajeve kad zaposleni može odbiti upućivanje na privremeni rad u inostranstvo;

3) način izbora zaposlenog za rad u inostranstvu, raspoređivanje zaposlenog i trajanje rada u inostranstvu, pitanje zamene zaposlenog koji radi u inostranstvu i njegovog raspoređivanja po povratku u zemlju;

4) raspored radnog vremena, početak i završetak radnog vremena, slučajeve kad je zaposleni dužan da radi duže od punog radnog vremena i korišćenje slobodnih dana i godišnjih odmora.

Član 16

Jugoslovenski poslodavac koji upućuje zaposlene na privremeni rad u inostranstvo po osnovu iz člana 12. stav 1. ovog zakona dužan je da, najdocnije 30 dana pre upućivanja, obavesti savezno ministarstvo iz člana 20. ovog zakona da su ispunjeni uslovi za njihovo upućivanje na privremeni rad u inostranstvo.

Uz obaveštenje iz stava 1. ovog člana, jugoslovenski poslodavac prilaže: overen izvod iz sudskog registra za obavljanje odgovarajuće delatnosti u inostranstvu; ugovor o poslovnoj saradnji, spisak zaposlenih koje upućuje; kolektivni ugovor i opšti akt iz člana 15. ovog zakona.

Organ iz člana 20. ovog zakona može tražiti od jugoslovenskog poslodavca dopunu dokaza o ispunjavanju uslova iz čl. 14. i 15. ovog zakona ako se iz ugovora o poslovnoj saradnji, kolektivnog ugovora i opštih akata poslodavca ne može utvrditi da su ispunjeni svi uslovi.

Član 17

Ako je propisima strane države utvrđeno da se i na zaposlene u radnim jedinicama jugoslovenskih poslodavaca obavezno primenjuju određeni vidovi zaštite, uključujući i zaštitu na radu i garantovanu zaradu, kojima se ovim zaposlenima obezbeđuju veća prava, jugoslovenski poslodavac je dužan da svojim aktom uredi ta pitanja tako da

zaposlenom obezbedi zaštitu koja ne može biti manja od zaštite koja je obezbeđena propisima države u kojoj se radovi izvode.

Član 18

Jugoslovenski poslodavac koji upućuje zaposlene na privremeni rad u inostranstvo na osnovu člana 12. stav 1. ovog zakona obezbeđuje zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje, kao i osiguranje za slučaj nezaposlenosti, isključujući dvostruko osiguranje, osim ako zaposleni, odnosno članovi njegove porodice ta prava, prema propisima odnosne države, ne mogu ostvarivati ili koristiti van teritorije te države.

Član 19

Jugoslovenski poslodavac koji upućuje zaposlenog na rad u državu s kojom je zaključen međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju ne može osigurati zaposlenog u Saveznoj Republici Jugoslaviji dok ne dobije saglasnost nadležnog inostranog organa za njegovo oslobađanje od primene propisa o socijalnom osiguranju države zaposlenja.

Član 20

Jugoslovenski poslodavac koji upućuje zaposlene na rad u inostranstvo dužan je da savezno ministarstvo nadležno za pitanja rada i zapošljavanja, na njegov zahtev, upozna s uslovima upućivanja zaposlenih na rad u inostranstvo i njihovom zaštitom po osnovu rada i boravka u inostranstvu.

Izveštaj o izvršenom uvidu iz stava 1. ovog člana dostavlja se jugoslovenskom poslodavcu kod koga je izvršen uvid.

Jugoslovenski poslodavac iz stava 2. ovog člana dužan je da dostavljeni izveštaj razmotri i o preduzetim merama obavesti savezni organ iz stava 1. ovog člana.

Član 21

Radi ostvarivanja naučne, tehničke i prosvetno-kulturne saradnje Savezne Republike Jugoslavije sa drugim državama, kao i s međunarodnim organizacijama, građani se mogu upućivati na rad u inostranstvo kao pojedinci ili u okviru stručne ekipe.

Član 22

Upućivanje građana na rad u inostranstvo po osnovu člana 21. ovog zakona vrši se ako je obezbeđena zaštita iz člana 3. stav 1. ovog zakona.

Organ, odnosno organizacija nadležna za sprovođenje međunarodnog ugovora o naučno-tehničkoj i prosvetno-kulturnoj saradnji zaključuje sa građaninom ugovor o upućivanju na rad u svojstvu stručnjaka. Tim ugovorom se, saglasno zakonu i međunarodnom ugovoru, utvrđuje vrsta posla i period angažovanja, međusobna prava i obaveze, uključujući prava iz socijalnog osiguranja; način ostvarivanja; zaštita tih prava.

Član 23

Nadzor nad primenom ovog zakona vrši savezno ministarstvo nadležno za pitanja rada i zapošljavanja.

Član 24

U vršenju nadzora ovlašćeno službeno lice:

- 1) vrši uvid u opšta i pojedinačna akta i u evidenciju i drugu dokumentaciju radi utvrđivanja činjenica i okolnosti od interesa za vršenje nadzora;
- 2) uzima izjave od poslodavca, odgovornog lica, zaposlenih i drugih lica;
- 3) ukazuje na uočene povrede zakona;
- 4) predlaže preduzimanje preventivnih i drugih mera radi sprečavanja povreda zakona.

Član 25

O izvršenom nadzoru i preduzetim radnjama ovlašćeno službeno lice sastavlja zapisnik, koji sadrži nalaz stanja i predložene, odnosno naložene mere.

Zapisnik o izvršenom nadzoru i preduzetim, odnosno naloženim merama dostavlja se poslodavcu kod koga je vršen nadzor.

Poslodavac obaveštava ovlašćeno službeno lice o preduzetim merama naloženim u zapisniku.

Član 26

Ako utvrdi da je pojedinačnim aktom ili radnjom poslodavca povređen zakon, ovlašćeno službeno lice može da:

- 1) rešenjem naloži mere i radnje za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti ili nedostataka uz određivanje potrebnog roka;
- 2) zahteva dostavljanje potrebne dokumentacije i podataka uz određivanje potrebnog roka;
- 3) podnese prijavu za učinjeno krivično delo ili privredni prestup, zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i zahtev za utvrđivanje odgovornosti zbog povrede radne dužnosti i obaveze;
- 4) rešenjem izda naređenje, odnosno zabranu u skladu sa zakonom;
- 5) preduzme i druge mere i radnje za koje je zakonom ovlašćeno.

Član 27

Ovlašćeno službeno lice može mere i radnje iz člana 26. ovog zakona naložiti i u zapisniku o izvršenom nadzoru, odnosno usmenim nalogom kad oceni da je potrebno otkloniti neposrednu opasnost po život i zdravlje ljudi i imovinu veće vrednosti.

U slučaju kad postupi u smislu stava 1. ovog člana, ovlašćeno službeno lice je dužno da u roku od tri dana donese rešenje u pismenoj formi na zahtev poslodavca kojem se nalaže mera ili radnja.

Član 28

Ako ovlašćeno službeno lice oceni da je povredom zakona ili drugog propisa učinjeno krivično delo, privredni prestup, prekršaj ili povreda radne dužnosti i obaveze, dužan je da bez odlaganja podnese prijavu za učinjeno krivično delo ili privredni prestup, zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i zahtev za utvrđivanje odgovornosti zbog povrede radne dužnosti i obaveze.

Član 29

Ovlašćeno službeno lice je dužno da čuva kao službenu tajnu podatke koje sazna prilikom vršenja nadzora ili koje mu poslodavac u vršenju nadzora dostavi.

Član 30

Rešenje iz člana 26. stav 1. tač. 1. i 4. ovog zakona je konačno.

Protiv rešenja iz stava 1. ovog člana može se voditi upravni spor.

Član 31

Poslove nadzora može obavljati lice koje ima visoku stručnu spremu, položen stručni ispit i najmanje pet godina radnog iskustva.

Član 32

Prilikom vršenja nadzora ovlašćeno službeno lice mora imati legitimaciju.

Savezni ministar nadležan za pitanja rada i zapošljavanja, propisaće obrazac legitimacije iz stava 1. ovog člana i način njenog izdavanja.

Član 33*

Novčanom kaznom od 100.000 do 400.000 dinara kazniće se za prekršaj poslodavac-preduzeće ili drugo pravno lice:

1) ako se neovlašćeno bavi poslovima u vezi sa zapošljavanjem i zaštitom građana pri odlasku, za vreme rada i boravka i pri povratku sa rada u inostranstvu (član 4);

2) ako objavi oglas o ponudama za zapošljavanje građana Savezne Republike Jugoslavije kod inostranog poslodavca bez saglasnosti nadležnog saveznog organa, odnosno savezne organizacije (član 5. stav 3);

3) ako zaključi ugovor o ustupanju svojih zaposlenih stranom licu (član 13);

4) ako u roku od 30 dana pre upućivanja zaposlenih na privremeni rad u inostranstvo ne obavesti nadležno savezno ministarstvo da su ispunjeni uslovi za njihovo upućivanje (član 16. stav 1);

5) ako određene vidove zaštite zaposlenih (zaštita na radu i garantovana zarada) uredi tako da zaposlenom ne obezbeđuje minimum zaštite utvrđene propisima države u kojoj se radovi izvode (član 17);

6) ako zaposlenom koji je upućen na privremeni rad u inostranstvo ne obezbedi zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje, kao i osiguranje za slučaj nezaposlenosti, isključujući dvostruko osiguranje, osim ako zaposleni, odnosno članovi njegove porodice ta prava, prema propisima odnosno države, ne mogu ostvariti i koristiti van njene teritorije (član 18);

7) ako osigura zaposlenog upućenog na rad u državu s kojom postoji zaključen međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju bez saglasnosti nadležnog inostranog organa za oslobađanje od primene propisa o socijalnom osiguranju države zaposlenja (član 19).

Za prekršaje iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u preduzeću ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od 10.000 do 20.000 dinara.

Uz novčanu kaznu za prekršaj iz stava 2. ovog člana odgovornom licu u preduzeću ili drugom pravnom licu izreći će se i zaštitna mera zabrane obavljanja dužnosti u trajanju od tri meseca do jedne godine.

Član 34*

Novčanom kaznom od 100.000 do 200.000 dinara kazniće se za prekršaj poslodavac-preduzetnik ako izvrši neku od radnji iz člana 4, člana 5. stav 3. i čl. 13, 17, 18. i 19. ovog zakona.

Uz novčanu kaznu za prekršaj iz stava 1. ovog člana, preduzetniku izreći će se i zaštitna mera zabrane obavljanja delatnosti u trajanju od tri meseca do jedne godine.

Član 35

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe Zakon o zaštiti građana Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na privremenom radu u inostranstvu ("Službeni list SFRJ", br. 15/80 i 61/88 i "Službeni list SRJ", br. 42/92) i član 13. Zakona o izmenama saveznih zakona kojima su određene novčane kazne za privredne prestupe i prekršaje ("Službeni list SRJ", br. 28/96).

Član 36

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu SRJ".